Recomandări psihopedagogice și metodologice pentru lucrul cu copii și tineri din grupuri vulnerabile în educația pentru siguranța online

1. Context educațional, cultural și social

Recomandări psihopedagogice și metodologice pentru lucrul cu copii și tineri din grupuri vulnerabile în educația pentru siguranța online au fost elaborate având în vedere realitățile sistemului de învățământ românesc, pe vulnerabilitățile socio-economice, demografice și culturale, context în care o proporție semnificativă a elevilor se află în situații de risc și beneficiază de acces limitat la servicii de sprijin adaptate nevoilor individuale. Astfe, a**ccesibilitatea** și **incluziunea** devin condiții fundamentale pentru eficiența intervențiilor educaționale. Materialele realizate în cadrul proiectului eSmile: Inițiativa Fundației Vodafone și a Salvați Copiii pentru bunăstarea digitală a copiilor din România sunt dedicate copiilor și tinerilor, sunt structurate pe grupuri de vârstă, fiind adaptate caracteristicilor psihologice, emoționale, cognitive, relaționale și nivelului de dezvoltare al acestora. Acestea permit diferențierea și individualizarea ca strategii pedagogice, prin care sunt sprijiniți elevii cu ritmuri diferite de învățare, cu decalaje educaționale sau cu cerințe educaționale speciale.

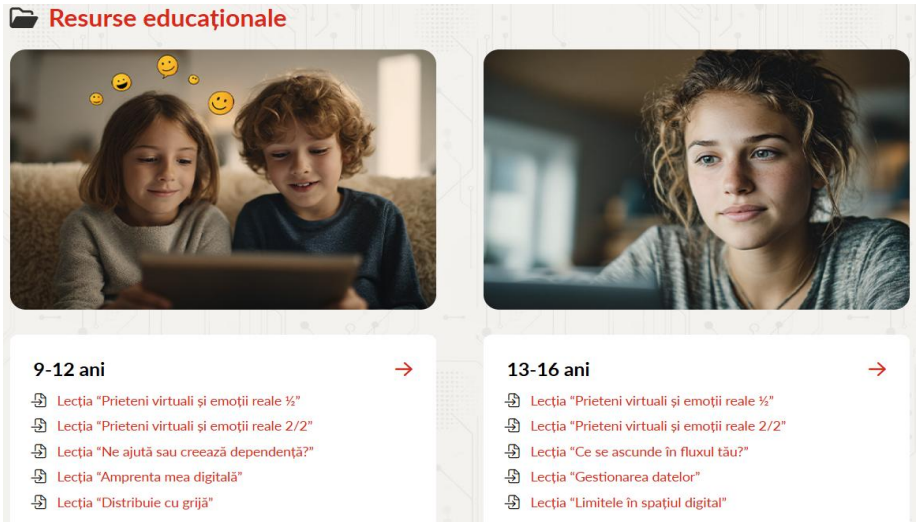

Integrarea planurilor de lecție într-un **kit educațional** oferă un cadru de referință unitar, util pentru o implementare coerentă la clasă. Prin adaptarea strategiilor la contextul cultural românesc și oferirea unor recomandări personalizate, acest set de resurse devine un instrument practic care sprijină cadrele didactice în formarea competențelor de siguranță digitală în rândul elevilor, indiferent de mediul de învățare.

2. Integrarea principiilor de safeguarding

Toate resursele și activitățile sunt construite în conformitate cu **principiile de protecție a copilului (safeguarding)**, care asigură drepturile fiecăruia la:

- siguranță fizică și emoțională;
- protecție față de abuz, exploatare și neglijare;
- respectarea demnității, a vieții private și a drepturilor;
- un mediu educațional lipsit de violență, umilire sau expunere la risc.

Acest lucru implică, printre altele și:

- utilizarea unui limbaj incluziv, lipsit de stigmatizări și prejudecăți;
- evitarea situațiilor care pot retraumatiza;
- existența unor mecanisme clare de raportare și sprijin;
- respectarea limitelor profesionale în relația profesor–elev, inclusiv în mediul digital.

Aplicarea acestor principii asigură cardele didactice că interacțiunea cu elevii, atât în clasă cât și în mediul digital, rămâne una bazată pe respect, etică profesională și protecție activă împotriva oricărei forme de risc sau stigmatizare.

3. Principii de management al clasei

Managementul clasei asigură fundamentarea teoretică necesară abordării **relațiilor** din mediul școlar. Astfel, se propun o serie de principii esențiale care să faciliteze incluziunea și rezolvarea situațiilor problematice din timpul orelor, prin metode validate științific.

3.1. Predictibilitate

Structura și implementarea lecțiilor trebuie să fie clare, consecvente și explicite. Pentru copiii din medii defavorizate, predictibilitatea este un factor major de reglare emoțională și de prevenție a comportamentelor de risc.

3.2. Relația profesor-elev ca bază a intervențiilor educaționale

Comportamentul elevilor este profund influențat de calitatea relației cu profesorul. În clasele vulnerabile, comportamentele dificile reflectă adesea stres, traume sau insecuritate, nu lipsă de motivație. Specificul relației profesor-elev asigură o comunicare eficientă, precum și promovarea unor intervenții adaptate pentru situațiile de criză.

3.3. Limite clare și reguli accesibile

Stabilirea limitelor, atât cu cadrele didactice, cât și cu ceilalți colegi, asigură consolidarea unor relații bazate pe respect reciproc.

Prin intermediul unui sistem de reguli accesibile, se asigură incluziunea și adaptarea la diverse situații complexe, care pot avea un impact semnificativ asupra dezvoltării emoționale a copiilor. Regulile pot fi stabilite în clasă, elevii fiind implicați în acest proces prin propuneri și opinii personale.

3.4. Ascultarea și participarea activă în procesul educațional

Este important ca mediul școlar să fie privit de elevi ca un spațiu sigur pentru adresarea de întrebări, exprimarea opiniilor și a emoțiilor. Printr-o comunicare

bazată pe ascultare activă, cadrul didactic asigură acest cadru, care conduce la creșterea implicării și furnizarea suportului în situațiile de risc din mediul online.

3.5. Rezolvarea conflictelor

Conflictele și greșelile sunt inevitabile. Important este ca ele să fie privite ca oportunități de învățare și rezolvate prin mijloace eficiente, nu ignorate sau pedepsite mecanic.

3.6. Coerență între clasa fizică și cea digitală

Regulile și limitele stabilite se aplică și în mediul online, în grupuri de clasă, platforme educaționale sau orice mijloc de comunicare digitală. Siguranța copilului este continuă, nu fragmentată.

3.7. Echitate în procesul educațional

Fiecare elev are o istorie personală, iar intervențiile educaționale trebuie să fie adaptate statutului social, economic și cultural al fiecărui elev.

4. Recomandări psiho-pedagogice operaționale

În vederea desfășurării optime a activităților didactice, se recomandă:

- **planificarea lecțiilor** în funcție de nivelul cunoștințelor anterioare ale elevilor despre mediul digital și anticiparea situațiilor sensibile care pot interveni;
- **clarificarea limbajului** și verificarea constantă a înțelegerii termenilor;
- **feedback** continuu pentru ajustarea ritmului și a nivelului de dificultate;
- normalizarea **greșelilor** ca parte a învățării;
- acces facil la **consiliere educațională** și discuții structurate cu profesorul consilier;
- utilizarea comunicării digitale eficiente, bazate pe **ascultare activă**;

- protejarea demnității și **vieții personale** a elevilor;
- asigurarea unor **intervenții individualizate**;
- asigurarea **relevanței culturale și sociale**;
- **colaborare** cu familia și comunitatea.

Elevii își construiesc identitatea și apartenența inclusiv în spațiul digital, iar riscurile (cyberbullying, hărțuire, expunere de date personale, distribuirea de imagini, dezinformare și altele) apar frecvent în contexte relaționale: în grupuri, în ierarhii informale, în nevoia de validare.

Abordarea siguranței digitale în mediul școlar reprezintă baza pentru consolidării **competențelor transversale**, permițând elevilor să adopte un comportament digital responsabil și preventiv. Din acest motiv, conversațiile structurate cu aceștia se transformă într-un **instrument esențial de prevenție și dezvoltare socio-emoțională**, oferind un spațiu sigur pentru exersarea rezilienței pe Internet.

Intervențiile legate de siguranța digitală au o **funcție proactivă**, construind în avans reperele care reduc riscurile și cresc capacitatea elevilor de a lua decizii sigure. Prevenția se asigură prin:

- **clarificarea conceptelor** (consimțământ, viață privată, responsabilitate digitală);
- **normalizarea cererii de ajutor în situațiile de criză**;
- **reducerea rușinii** care blochează raportarea;
- **consolidarea autocontrolului și reducerea reacțiilor impulsive** (postare, distribuire etc.).

Rolul acestor conversații nu este de a furniza soluții predefinite, ci de a dezvolta capacitatea elevilor de a-și înțelege trăirile, de a evalua consecințele și de a identifica alternative sigure. Având în vedere că incidentele digitale au aproape întotdeauna o **dimensiune colectivă** (spectatori, redistribuiri, alianțe, glume, excluderi), dialogul devine un instrument de construcție a unei culturi a clasei bazate pe responsabilitate și respect reciproc.

Planurile de activitate propuse, au rolul de a facilita crearea unei culturi în care:

- umilirea online nu este validată ca divertisment;
- distribuirea de conținut despre colegi fără acord este recunoscută ca încălcare gravă a regulilor;
- martorii învață ce pot face concret (intervenție, raportare, sprijinirea victimei);
- normele sunt discutate și asumate, nu doar impuse.

Prin conversații repetate, coerente și consecvente, profesorul poate facilita lecții de siguranță online, cu impact sporit atunci când mesajele transmise în mediul școlar sunt congruente cu cele din mediul familial. Conversațiile cu elevii pot funcționa ca un **spațiu de traducere și armonizare** între **regulile familiei** (timp pe ecran, aplicații permise, autonomie), **regulile școlii** (comportament, respect, protecția datelor) și **realitatea elevului** (presiuni, norme de grup, curiozitate, anxietate socială).

În acest sens, conversațiile susțin elevul să formuleze întrebări relevante și să ducă discuția mai departe acasă, reducând ruptura dintre „ce spun adulții" și „ce se întâmplă de fapt".

Un risc major al lecțiilor despre mediul online este **transformarea lor în discurs moralizator**: „nu face", „ai grijă", „nu posta". În schimb, conversațiile eficiente au ca scop să-i ajute pe elevi să devină capabili să se protejeze singuri. Practic, acestea își propun să consolideze:

- **abilitatea de a recunoaște manipularea și presiunea** („dacă mă iubești, trimite…");
- **competențe de stabilire a limitelor („**nu sunt confortabil/ă cu asta");
- înțelegerea **consimțământului și a consecințelor digitale**;
- **competențe de autoprotecție** (setări de confidențialitate, blocare/raportare, capturi de ecran, adult de încredere);
- **capacitatea de reglare emoțională** (cum gestionez rușinea, furia, frica fără reacții riscante).

În abordarea temelor sensibile referitoare la folosirea Internetului, conversațiile trebuie conduse astfel încât să protejeze elevii de expunere:

- evitarea solicitării de „povești personale" în public;
- folosirea situațiilor ipotetice, scenariilor și studiilor de caz;

- opțiuni de exprimare non-publică (bilețele anonime, formular, cutie de întrebări);
- validarea emoțiilor fără a cere detalii;
- trimiterea către sprijin specializat când apar semnale de risc.

Astfel, conversațiile devin un cadru de siguranță psihologică, în care elevii pot învăța fără să fie puși în pericol social sau emoțional. În definitiv, conversațiile structurate funcționează ca un mecanism educațional central care cultivă autonomia și discernământul. Această metodă schimbă paradigma de la „control" la „responsabilizare": elevii dobândesc abilitatea de a-și gestiona reacțiile și de a cere ajutor, contribuind astfel la consolidarea unei culturi a clasei unde siguranța digitală și protejarea intimității sunt valori asumate la nivel de grup.

5. Referințe bibliografice:

Hattie, J. (2014). *Învățarea vizibilă: Ghid pentru profesori*. Editura Trei.

Lemov, D. (2021). *Cum să predai ca un campion 2.0: 62 de tehnici pentru a le deschide elevilor calea către facultate*. Editura Trei.

Iucu, R. B. (2006). *Managementul clasei de elevi: Aplicații pentru gestionarea situațiilor de criză educațională*. Polirom.

Cuc, M. C. (2012). *School counseling for promoting giftedness in Romania*. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 47. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.931

Gordon, T. (2011). *Profesorul eficient: Programul Gordon pentru îmbunătățirea relației cu elevii* (C. Dumitru & D. S. G. Sălăvăstru, Trad.). Editura Trei.

https://oradenet.ro/wp-content/uploads/ghidul-sigurantei-in-mediul-online-1.pdf

https://oradenet.ro/wp-content/uploads/schema-abordare-risc-online.pdf

https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2025-06/politica-de-safeguarding-a-organizatiei-salvati-copiii-digital.pdf

https://www.salvaticopiii.ro/safeguarding